

STARE SLIKE ali kako se svet spreminja

najdete na: <http://cerknica.org/stareslike>

Na tej internetni strani objavljamo stare fotografije iz Cerknice in okolice – torej tudi iz Loške doline. To so fotografije različnih virov, ki do nas pridejo na vsemogoče načine. Fotografije objavljamo z namenom, da bi se ohranili spomini, ki so vezani na vsebino posamezne fotografije. Vabimo vas, da tudi vi prispevate svoje komentarje. Še posebej bomo hvaležni, če boste opisali dogodke, spomine ali celo osebe, ki so na objavljenih fotografijah.

Za danes smo vam iz naše strani izbrali prispevek z naslovom:

1940 Bički lazi – malica

Tisti dan se je malicalo (*malcalu*) v Bičkih lazih – približno 8 km iz Loške doline v smeri proti Mašunu. V času košnje se je v dolini že občutil nemir prihajajoče nevarnosti, gori v gozdu pa je bilo spokojno ob zvokih ptičjega petja, klepanju kos in vonju sveže pokošene trave.

Čas malice je, zato so posedli na travo ob robu jase. Danes bi temu rekli piknik. Takrat pa je bil to kratek počitek med trdim delom v času košnje. Mama Nežka je doma skuhalala malico in jo na glavi prinesla na laz. Tako so se kosci in grabljica lahko nasitili in okrepcali za nadaljnje delo.

Pri naši hiši je bilo za kosce običajno kosilo (*južna*) kislo zelje in kruhove štručke. Zelje se je prenašalo v glinenem loncu, kar ni bilo prav nič praktično. Poleg so postregli še slivovo (*čjašpavo*) kašo in steklenico kuhane vina, s katerim so prelili štručke, preden so jih postregli koscem. Vino so prenašali v steklenici.

Desno od gospodarja, na travi je položena »banka«.

Gospodar Andrej ima robove na podplatu čevljev okovane*. Mama Nežka ima na konicah čevljev samo podkvice* (*podkuce*). Tudi Miro ima žeblje* na podplatih.

Jože – otrok s slike – se še danes spomni, kako ga je tisti dan razveselil graničar. Z obhoda (*patrulje*) mu je prinesel na palico lično navezan šopek sveže nabranih gozdnih jagod.

Gospodar Andrej, s klobukom, med malico v naročju pestuje (*pajstva* ali *carta*) prvo-rojenca Jožeta. Jožko s polnimi usti uživa

v očetovem naročju. Oblečen je v žabice in kratke hlače z naramnicami. Srajčka ima kratke rokave. Mama Nežka je v obveznem predpasniku (*firtahə*) in lahki, poletni oblekici s črtastim vzorčkom.

Mama Nežka je s kuho začela zgodaj, da je bila pravočasno na laz. Doma je spekla ocvirkovko in skuhalala kompot iz krhljev (*škuæršu*). Nalila ga je v dvolitrsko steklenico (*toplar*). V temno steklenico pa je najbrž nalila kuhano, sladkano vino, ki so ga v času košnje pili za moč. Vse je previdno zložila v košaro (*ferbas*), ki jo je na glavi prinesla s pomočjo svitka. Z občutljivim tovorom na glavi je po gozdnih poteh navkreber potrebovala vsaj 2 uri.

Levi je Lojze Ovsec (Andrejev brat) v lepi temni srajci z majhnimi, svetlimi pikami. Zada se smeje Francka Ovsec (njegova sestra), ki je kasneje odšla na Poljsko in si tam ustvarila družino. Oblečena je v lepo belo bluzico z vezanim (*štikanim*) vzorčkom na rokavu in ob vratu. Pri košnji sta pomagala še sovaščan Miro Šepc (v mornarski majčki in z baretko na glavi) in skrajno desno (delno skrit) Oražem, njegov kolega iz bogoslovja.

Kar preveč lepo oblečeni za delo, mar ne? Banka je okrogla posoda za vodo. Voda iz nje je bila vsestransko uporabna: za pitje, za brušenje kose, za zasajanje ostrnic in še za marsikaj. Banka je bila dosti bolj praktična kot steklenica, saj se na dolgih pešačenjih ali med prevažanjem po slabih cestah ni razbila. Na vozu je bila običajno obešena za

Izrez 1

* Čemu vse to služi smo pisali pri komentarjih v našem drugem prispevku (glej <http://stareslike.wordpress.com/2010/09/06/1927-cerknica-svedsko-jetalo-4/>)

Izrez 2

ročaj iz žice (*drata*). Izdelana je bila na enak način kot lesen škafi, le da je bila zaprta tudi zgoraj. Za polnjenje in praznjenje pa je služila luknja, kot je razvidno iz slike, ki so jo zamašili z lesenim zamaškom.

Iz zemljevida lahko razberemo, da je bila pot dolga, teren razgiban in velika razlika v nadmorski višini, ki jo je morala mama Nežka premagati z jerbasom na glavi. Doma so bili v Kozariščah.

škuaršə = izraz za krhlije, ki je v uporabi v Kozariščah in na Babni Polici. V ostalih vaseh Loške doline za isto stvar uporabljajo izraz *škundrə*, knjižno pa so to krhliji oz. posušeni

podolgovati kosi sadja, navadno jabolka. *jerbas* = okrogla košara z ravnim dnom in navadno z majhnima ročajema *svitek* = obročasta, iz blaga narejena podloga za lažje prenašanje bremen na glavi

Kraj: Bički lazi

Leto: 1940

Avtor: neznan

Zbirka: Jože Ovsec

Skenirano in obdelano: Miloš Toni, 2010

Oblika: fotografija

Vir: Jože Ovsec

foto: Miloš Toni

Banka - posoda za vodo naslonjena na osovnik.

Marija:

Vinski štrukeljčki so jim pri nas rekli. Za moč naj bi bili dobri.

Kaj otroku najbolj ostane v spominu? Jožetu je ostal »šopek svežih jagod«.

In kaj se nas kot odrasle osebe dotakne? Tisi del v nas, ki je še vedno otroško radosten ob takem dejanju. Drobnosti naredijo svet lepši.

Tudi graničar je bil najprej otrok! V njem se je mogoče zganila misel na njegovo otroštvo ali pa misel na družino, ki ni bila z njim.

Tudi naše jezerske ženske so nosile na glavi. »Kontrobant ali švercanje« čez Javornik je bil donosen, tvegan in težak posel. Na glavi v jerbasu so tako prenašale jajca, maslo in vse, kar so lahko prodale v Postojni in okoliških vaseh.

Anita:

Pa še par besed o štrukeljčkih – delavcem na »žarnadi« so ob žetvi ali za zaključek dela radi spekli štruklje iz malo boljšega testa, nadevane z mešanico jajc, smetane, drobtin, sladkorja, včasih tudi rozin. Štrukljev svitek so razrezali na pest velike štruklje, jih položili v namaščen pekač in premazane z rumenjacom spekli. Ohlajene so zložili v večjo skledo in prelili z ohlajenim kuhanim vinom. Štruklje so pripravljali tudi iz skute, orehov, drobtinic in tako uporabili vse, kar je bilo pri hiši. Taki štruklji niso bili le dobrota, temveč tudi močnejše okrepcilo ob napornem delu. Žarnadarji so šli tako raje na delo na kmetije, kjer so jih bolje pogostili. Domači otroci so pogosto bili deležni le štrukljev, nadevanih s »škundri«.

Malice in kosila so gospodinje v jerbasih na glavi prinesle v senožeti okrog sedme ure, ko so po večurni košnji koscem že pojenjale moči. Jerbas so s pomočjo svitka, ki so si ga položile na glavo, naložile z vso hrano. Nositi je bilo treba z ravnotežjem, da hrana ni preveč pljuskala. V roki so prinesle še kanglico kuhanih hrušk, »škundrovo« vodo ali mrzlo črno ječmenovo kavo.

Zemljevid iz leta 1956